

Sarah McKechnie

Atatürk - en frontløber

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

Atatürk - en frontløber

Sarah McKechnie

VidsomsNettet
www.vidsomsnettet.dk

Atatürk - en frontløber

Af Sarah McKechnie
Fra *The Beacon*

(Oversættelse Ebba Larsen)

Det, der gør et menneske unikt, er den respekt, som det omtales med længe efter dets død, så længe efter, at det hverken kan velsigne eller krænke. Billedet af Atatürk – ikke af den siddende præsident eller statsminister – er et centralt symbol for de moderne tyrkere.

Desmond Steward, Tyrkiet

Mustafa Kemal, senere kendt som "Atatürk" ("Fader Tyrk"), var i sandhed fader til nutidens Tyrkiet, fordi han påtog sig ansvaret for at befri Tyrkiet for de sidste rester af det ottomanske rige og for at føre Tyrkiet ind i det tyvende århundrede. Set i lyset af Tibetanerens definition af begrebet "åndelig" som "evnen til at se visioner" og energien bag "enhver virkning af udviklingsprocessen, når den presser mennesket fremad" (*Strålerne og Indvielserne*), så havde Kemal Atatürks liv en så enorm åndelig gennemslagskraft, at han kunne føre Tyrkiet fra at være et forfaldent og udslidt rige til at blive en nation, der både geografisk og åndeligt blev en bro mellem Østen og Vesten.

Atatürks moder

Født i Salonika i Makedonien

Mustafa – navnet han fik ved fødslen – blev født i Salonika i Makedonien i 1881. Hans forældre tilhørte den lavere middelklasse. Hans fader, hvis forretningseventyr flere gange slog fejl, var alkoholiker og døde tidligt, og det medførte, at Mustafa og en søster måtte tage sig af moderen. På den måde blev Mustafa fra den tidligste barndom fortrolig med fattigdom og også med det ottomanske riges tilbagegang. Salonika, der ligger på landets vestlige side, var en by sammensat af mange udenlandske elementer, som alle prøvede at bryde ud af imperiet for at forene sig

med deres "hjemlande" – Grækenland, Bulgarien og de slaviske lande. På denne måde blev Mustafa i en meget ung alder bevidst om, at det ottomanske rige havde vanskeligt ved at fastholde sine forskellige undersåtter. Som muslim af tyrkisk afstamning fik han en udpræget følelse af tab af kræfter i et rige, der engang havde været det største i verden. Salonika, der lå i periferien af det ottomanske rige og var en kosmopolitisk by, som gav ham den fordel, at han kunne få kontakt med Vesten. Mustafa voksede op med en sund respekt for Vestens metoder og fik forståelse af, hvordan mange af de konservative østlige metoder holdt det tyrkiske folk tilbage. Han kunne se, at islams konservative elementer var en reaktionær kraft, der medførte, at det tyrkiske folk fik modvilje mod de moderne tendenser og gjorde det mistroisk over for forandringer. Han voksede op og udviklede sin dybe stolthed over Tyrkiet, og han blev mistroisk over for den religiøse konservatisme, som han mente truede Tyrkiets deltagelse i nutidens verden.

Kemal - den "fuldkomne"

En skolelærer, der så Mustafas specielle egenskaber allerede da han var dreng, gav ham navnet *Kemal*, der betyder "fuldkommen". Og han *var* speciel. Han havde en værdighed og en reserverthed, der holdt ham væk fra de andre drenge. Han nægtede at deltage i deres barnlige lege. Mustafa Kemal var fjern, stille, viljefast, stolt af sin tyrkiske arv og samtidig fascineret af de udenlandske metoder i Salonika. Da han blev klar over, at familiens fattigdom ville forhindre ham i at opnå en profession, ønskede han optagelse i en militærskole allerede som tolvårig, for at forberede sig til en militærkarriere. Mustafa Kemal var en seriøs studerende, der hurtigt viste en sikker forståelse for militærets metoder.

Det ottomanske rige var på den tid blevet undermineret både ude fra og inde fra. Kort efter, at Mustafa Kemal havde taget den afsluttende eksamen som officer, fik de unge tyrkere kontrol over statsmagten. Men han deltog ikke i deres indsats, da han mente, at de ikke var i stand til at forestille sig de rigtige revolutionære reformer, sådan som han forudså dem for Tyrkiet. Han gjorde tjeneste på forskellige militærposter og fik ry som en særdeles dygtig officer og blev national helt ved Gallipoli-slaget i Første Verdenskrig, mens han i hemmelighed med venner planlagde en eventuel omstyrtelse af den statsmagt, han tjente.

Planer om demokrati

I denne periode begyndte Mustafa Kemal sammen med nogle få venner at formulere Tyrkiets fremtid. Hans militære udnævnelser førte ham til Mellemosten og til Bulgarien, der var en vestorienteret nation, og det overbeviste ham om, at Tyrkiet også skulle omdannes til et demokrati styret efter vestlige begreber. De gamle metoder, som blev symboliseret af sultanaterne og kalifaterne (muslimske politiske departementer), skulle ophøre – de var årsag til det ottomanske riges nedbrydning, og de ville forhindre Tyrkiet i at følge med verden ind i det tyvende århundrede. Mustafa Kemal var instinktivt vestlig i sine synspunkter:

"I tænkning og metode var han vesterlænding, på trods af at han hverken var det af fødsel eller opvækst, men af et dybt rodfæstet instinkt. Han forstod, at kun i Vesten kunne han finde den konstruktive ånd, der var i stand til at forme fremtidens samfund. Han afskyede de kneb og manipulationer, den udenomssnak og de unøjagtigheder i tænkning og tale, der fandtes ved den obligatoriske fremgangsmåde i orientalsk politik."¹

---

¹ Lord Kinross, *Atatürk*, p. 55

Bondestandens rolle

Samtidig med sin vision om et tyrkisk demokrati forstod Mustafa Kemal, at den drivende kraft til forandring ville komme fra den tyrkiske bondestand. Den tyrkiske bonde var længe blevet nedvurderet af de uddannede borgere i den ottomanske periode, og han var aldrig blevet anerkendt for egenskaber som den hårdnakkede sejhed, tålmodighed og udholdenhed, der gjorde det muligt for ham at kæmpe en lang og besværlig kamp, sådan som Mustafa Kemal forudså, det ville blive for Tyrkiet. Han vidste også, at bønderne ikke var uddannede, at de var konservative, selvopgivende, og at de reformer, han forestillede sig, ville blive mødt med stor modstand. Alligevel havde han en korrekt opfattelse af det tyrkiske folks villighed til at deltage i en revolution, der kunne genoprette stoltheden over deres nation, som engang var stor og magtfuld.

Revolution

Efter Første Verdenskrig var Tyrkiet på vågeblus. Landet var besejret og frataget store dele af de gamle territorier, og man stod det tilbage med et fragment af dets tidligere rige – hele dets europæiske landområde og dets besiddelser i Mellemøsten var væk. Og landet var besat af britiske, franske og italienske styrker, og det led under en invasion af grækerne fra vest. Mustafa Kemal responderede på disse forhold med al den ambition, selvtillid og kraft, som han havde i overflod. Sammen med venner, der støttede hans planer, indledte han den revolution, der resulterede i, at besættelsesstyrkerne blev fortrængt – og med en sejr over grækerne i 1923.

Hans venner var idealistiske og evolutionære i deres fremgangsmåde, hvorimod Mustafa Kemal var nøgtern, realistisk, praktisk og revolutionær. En af hans mest bemærkelsesværdige egenskaber var hans synteseskabende overblik, der omfattede

hele rækkevidden af de problemer, som Tyrkiet stod overfor. Han forstod omfanget af de vidtrækkende og nødvendige reformer. Han så, hvad Tyrkiet havde behov for, og han vidste, at kun han kunne præstere det lederskab, som Tyrkiet behøvede, hvis landet skulle genopbygge sig selv. Mustafa Kemal vidste, at Tyrkiet aldrig igen kunne blive et mægtigt rige. Det skulle nu konsolidere sig inden for de nye snævre grænser og blive en nation af tyrkere, og ikke et multietnisk rige. Han havde 1. stråles egenskaber, der kommer til udtryk som syntese, vilje og personlig autoritet, kombineret med en enorm vitalitet og realisme, og det gjorde ham til en naturlig leder for det tyrkiske folk, der i høj grad manglede en helt.

De reformer, han forestillede sig, omfattede en lang række områder i det tyrkiske liv, og han vidste, at han blev nødt til at påtvinge dem med 1. stråle metoder – pludseligt og totalt.

"Atatürk ... havde et usædvanligt godt kendskab til den menneskelige natur. Han forstod, at de permanente forandringer, som han forestillede sig for tyrkerne, skulle begynde med et brat og endog smertefuldt brud med faste vaner samt en barsk indledning til nye metoder, for de nye planer ville aldrig blive permanente i gamle omgivelser, hvis de bremses af både gamle traditioner og nye tilstande. Nye tyrkere måtte begynde forfra".²

Atatürk

De reformer, som Atatürk (et navn, han fik af den nye regering efter et dekret, der krævede, at alle borgere skulle have et tilnavn efter vestlig model) indførte, inkluderede kvinders frigørelse og afskaffelse af sløret, som var et symbol på en lavere status, der blev påtvunget kvinder i det ottomanske rige. I en tale ved et sejrsoptog i 1922 beskrev Atatürk sin vision for det tyrkiske folk. Det var en vision, der helt afgjort inkluderede kvinderne: Til kvinderne, der i antal overgik mændene, bekendtgjorde han:

"Vind slaget om uddannelse for os, og I vil gøre meget mere for jeres land, end vi har været i stand til. Det er til jer, jeg appellerer".

---

² Eleanor Bisbee, *The new Turks*, p. 21

Til mændene sagde han:

"Hvis kvinderne ikke fremover deltager i nationens sociale liv, så vil vi aldrig opnå vores fulde udvikling. Vi vil uundgåeligt sakke bagud – uduelige til at forhandle på lige vilkår med Vestens civilisationer".

Han afsluttede med at sige sig alle:

"Og alt vil forblive uforandret, hvis I nægter at træde beslutsomt ind i et moderne liv, og hvis I afviser de forpligtelser, som det medfører. I vil blive spedalske, pariaer, alene i jeres stædighed med jeres vaner fra en anden tid. Forbliv sådan som I er – jer selv – men lær, hvordan I kan tage det fra Vesten, der er livsnødvendigt for et udviklet et folk. Giv adgang for videnskab og nye tanker i jeres liv. Hvis I ikke gør det, så vil de gamle tanker fortære jer".³

Reformer

Det latinske alfabet erstattede det gamle arabiske alfabet, der var blevet dårligt tilpasset det tyrkiske sprog, og sproget blev "renset" for fremmedord – navnlig arabiske. Det var reformer med enorme og langtrækkende virkninger. Reformen af lovsystemet, der var baseret på de svejtsiske love, var også særdeles positiv. Men måske den mest dramatiske reform og den, der mødte størst modstand af dem alle, var afskaffelse af *fezen*. Det er vanskeligt for vesterlændinge at forstå den betydning, der knyttede sig til at bære en fez. Den havde kun været skik og brug i hundrede år, men var hurtigt blevet et symbol og en muslimsk arv for en ottomansk hersker – og det var netop de faktorer, der for Atatürk symboliserede det gamle, nedbrudte "østerlandske" Tyrkiet. På linje med Atatürks mål – at føre Tyrkiet ind i Vesten – beordrede han, at brugen af fez skulle holde op inden for et tidsrum på kun nogle få måneder. Det var et stort chok for det tyrkiske folk, og det medførte uroligheder, men når det alligevel lykkedes at få det gennemført, skyldtes det sandsynligvis, at denne reform blev påbudt meget pludseligt og kombineret med, at det tyrkiske folk havde dyb tillid til Atatürk og identificerede sig med ham.

³ Lord Kinross, *Atatürk*, p. 390

En reform, som Atatürk beordrede indført – sandsynligvis alt for pludseligt, og som i dag er blevet undermineret til en vis grad – var begrænsningen af den religiøse indflydelse i det tyrkiske liv. Atatürk forstod helt præcis den konservative, reaktionære natur af kalifatet og af selve islam, men med hans ønske om at begrænse islams indflydelse, der inkluderede afskaffelse af de mystiske dervish-ordener, begik han den fejl, at han ikke udfyldte det vakuum, der opstod, med en passende åndelig indflydelse. Da de religiøse ledere ikke havde genvundet den politiske magt som i den ottomanske tid, havde islam stadig en virkelig stor indflydelse, og religionen opfyldte et behov hos det tyrkiske folk, som Atatürk ikke forstod fuldt ud.

En blanding af øst og vest

I studiet af Atatürks liv kan man se enorme kontraster. Han var personligt en hård og ubarmhjertig mand, han drak tæt, han var arrogant og egenrådig – ja i virkeligheden diktatorisk. Alligevel troede han helt grundlæggende på de demokratiske idealer. Hans ufølsomme holdning i personlige relationer skal man sammenholde med hans dybe kærlighed til Tyrkiet og hans gode forståelse af folkets psykologi. Atatürk var en blanding af øst og vest – østerlænding i sine autoritære principper, men vesterlænding i sit fremtidssyn. Bredden af hans opfattelse af Tyrkiets behov inkluderede en forståelse af nationernes indbyrdes afhængighed af hinanden i det tyvende århundrede.

"Vi skal opfatte hele menneskeheden som ét samlet legeme, hvor hver nation er en del af dette legeme" ... "Vi må ikke sige: Hvis der er sygdom i en bestemt del af verden, hvad vedkommer det mig?" ... "Når der er sygdom, må vi være lige så engagerede, som hvis det sker lige i vores midte".⁴

⁴ Lord Kinross, *Atatürk*, p. 527

Lord Kinrose, forfatter til Atatürks biograf, er nok den, der bedst kan sammenfatte rækkevidden af Atatürks indflydelse på det moderne Tyrkiet:

"Kemal Atatürk skabte et nyt Tyrkiet ... I bare en halv generation har Atatürk forsøgt at opbygge et nyt tyrkisk samfund ... Det, Atatürk efterlod til tyrkerne, var stærke fundament og et klart mål for vækst i fremtiden. Han etablerede ikke alene formålstjenlige institutioner, men et nationalt ideal, rodfæstet i patriotisme, stimuleret af en ny selvrespekt ... Han styrkede tyrkernes tro på værdierne i Vestens demokrati, som de lærte at respektere oprigtigt, og de indså, at forskellene kun var metoderne til at opnå det. Alt det, han gav dem, lever videre som en levende kraft i tyrkerne i dag".⁵

"... Atatürk, den tyrkiske diktator, brugte 1. stråles energi positivt med relativt ubetydelige begrænsninger i personlighedens frihed. Kun vidnesbyrd i fremtidens historiske fremstillinger vil fuldt ud afdække, hvor vist, intelligent og uselvvisk han benyttede 1. stråles kraft til at nå målene. Det vil være på sin plads her at pege på, at eksponenter for 1. stråles kraft som regel bliver misforstået og hadet. De kan godt misbruge den tilgængelige energi, og det gør de ofte, men de bruger den også konstruktivt med de begrænsninger, der ønskes i forhold til den nødvendige plan og målsætning."

Alice A. Bailey: *Nationernes Skæbne*, s. 22

⁵ Lord Kinross, *Atatürk*, p. 569-570

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk